

İrlanda Ulusal Bağımsızlık Savaşı: Bloody Sunday ve Hunger Filmlerinin İncelemesi

The National Independence War in Ireland: A Review of Bloodysunday and Hunger Films

Öz

Çalışmada tarihsel araştırmalar ve içerik analizi yöntemlerinden yararlanılarak İrlanda Ulusal Bağımsızlık Savaşı'nın nedenleri, tarihsel gelişimi ve bu tarihi olayları merkezine almış Bloody Sunday (2002) ve Hunger (2008) filmleri incelenmiştir. Çalışma literatür taramasının yanı sıra amaçlı örneklem ile seçilmiş filmler üzerinden savaş, iç savaş, milliyetçilik ideolojileri, özgürlük ve bağımsızlık mücadelesi vb. özellikler üzerinden elde edilen çıkarımlara temellendirilmiştir. Bu temsiller, betimsel analiz yoluyla incelenmiştir. Böylece, filmlerde tarihi mücadelenin sebepleri, olayların gelişimi ve sürece etki eden unsurlar incelenmiştir. Bu bağlamda Bloody Sunday ve Hunger filmleri gerek tarihi belge niteliği taşıma özelliğinden gerek olayları çarpıcı ve gerçekçi bir şekilde ele alınışından dolayı dönemin olaylarını incelemek adına ipuçları sunmaktadır. Bloody Sunday filmi ile Kuzey İrlanda'daki sivil hakları savunan örgütlerin yürüyüşüne karşı yapılan müdahalelerin sebebinin, İngiliz Hükümetinin İrlanda'daki varlığını hissettirme isteği ve direnişi kırmaya yönelik uyguladığı yöntemler olduğu gösterilmiştir. Hunger filmine bakıldığında ise, mücadelenin önemli isimlerinden Bobby Sands'in hapisanede yaşadığı olayları ve Sands'in bu mücadelesinde onu besleyen düşüncenin yine bir bağımsızlık arayışı olduğu ortaya çıkmaktadır.

Abstract

In this study, the reasons of the Irish National War of Independence, historical development and Bloody Sunday (2002) and Hunger (2008) films, which centered on these historical events, were analyzed using historical research and content analysis methods. In addition to the literature review of the study, war, civil war, ideologies of nationalism, struggle for freedom and independence, etc. are chosen through films selected with purposeful sampling. It is based on the inferences obtained through the features. These representations were examined through descriptive analysis. Thus, the reasons of the historical struggle, the development of the events and the factors affecting the process were examined in the films. In this context, Bloody Sunday and Hunger films provide clues to examine the events of the period due to their historical document characteristics and the fact that the events are handled strikingly and realistically. The Bloody Sunday movie showed that the British Government's intervention against the march of organizations promoting civil rights in Northern Ireland was due to the British Government's desire to make their presence felt in Ireland and the methods they used to break the resistance. Looking at the movie Hunger, it turns out that the events experienced by Bobby Sands, one of the important names of the struggle, in prison and the thought that feeds her in this struggle of Sands is again a search for independence.

Giriş

Tarihi neredeyse 1600'lü yıllara dayanan ve birçok ölüme neden olmuş İrlanda-İngiltere sorunu, dünya siyaset sahnesinde IRA (İrlanda Cumhuriyet Ordusu) gibi etkin bir örgütün ortaya çıkmasına neden olmuş ve bu olaylar beyaz perdeye de birçok kez konu olmuştur. Ken Loach, Paul Greengrass, Jim Sheridan gibi sinema dünyasının önemli yönetmenleri kimi zaman bu sorunu ve yaşananları sert bir politik söylemle; kimi zaman da hüzünlü bir portre çizerek anlatmışlardır. Bilindiği üzere yaşanan olaylardan beslenerek çekilen filmlerin kimi zaman tarihe ışık tuttuğu

Metin Karaburun

Öğr. Gör., Muş Alparslan Üniversitesi,
MMYO, Pazarlama ve Reklamcılık,
m.karaburun@alparslan.edu.tr
Orcid No: <https://orcid.org/0000-0002-6104-3704>

Mustafa Gülsün

Öğr. Gör., Muş Alparslan Üniversitesi,
MMYO, Sağlık Bakım Hizmetleri,
m.gulsun@alparslan.edu.tr
Orcid No: <https://orcid.org/0000-0002-1202-6246>

Article Type / Makale Türü

Research Article / Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler

İrlanda, Sinema, Ulusal Bağımsızlık,
Milliyetçilik, Mücadele.

Keywords

Ireland, Cinema, National Independence,
Nationalism, Struggle.

Submitted: 04 / 11 / 2021

Accepted: 28 / 01 / 2022

görülmür. Fakat yalnızca bir olayı araştırıp gerçekleri ortaya koymak gibi bir derdi olmayan filmleri, belgesellerden ayıran en önemli özelliği, senaryolarının kurmaca metinler olmasıdır.

Çalışmada Bloody Sunday ve Hunger filmlerinin, tarihte önemli bir yere sahip olan İrlanda'nın ulusal bağımsızlık mücadelesinden nasıl etkilendiğini ve olayların ele alınış şekilleri analiz edilmeye çalışılmıştır. Bloody Sunday ve Hunger filmlerini seçme amacı iki kategoriye ayırarak analiz edilmiştir. Bloody Sunday, olayların toplum bazlı yani kişiye indirgenmeden anlatıldığı ve adeta bir belgesel niteliği taşıyan görüntülerin yer aldığı gerçekçi ve çarpıcı bir filmidir. Derry bölgesinde yaşanan olayları, olayların içine izleyiciyi sokarak bizlere nefes kesici kesitler halinde sunduğu görülmür.

Hunger filminde ise, olayların özeline inerek, kişi üzerinden yani dönemin önemli isimlerinden Bobby Sands'in hapisanede yaşadığı zorlu dönemlerin anlatıldığı bir hikaye karşımıza çıkar. Bloody Sunday filminde, halkın mücadelesi meydana iken Hunger'da durum farklıdır; mücadele bir insan bedenidir. Bobby Sands, mücadelesinin son meydanını kendi bedeni olarak belirlemiştir. Öncelikle ele aldığımız filmlere konu olan bu mücadelenin tarihsel kökenine inerek karşımıza çıkan süreç, unsur ve kavramları açıklamamız gerekir.

1. Sorunun Kökeni, Ulusal Bağımsızlık Mücadelesi ve IRA

İlk çağlardan bu yana farklı kültürel oluşum içinde olan İrlanda Orta Çağa gelinceye kadar İskoçya'ya İngiltere'den daha yakın görünüm sergilemiştir. İrlandalıların atalarının etnik bakımdan Keltlere dayandığı ve Keltlerin de İrlanda Adasına, Demir Çağı'nda M.Ö. 8. ve 1. yüzyıllar arasında yerleştikleri düşünülmektedir. Günümüze bakıldığında daha fazla Britanya ve İrlanda ile sınırlı olan Kelt kültürüne o dönemde İber yarımadasından Anadolu'ya kadar Avrupa'nın tüm bölgelerinde rastlanmakta idi (Şöhret, 2013: 43). İrlanda'daki mücadelenin tarihsel arka planına bakıldığında ise çatışmaların 12. Yüzyılda İngilizlerin İrlanda topraklarını işgali başladığı söylenmektedir. Bu dönemde, İngilizlerin kendi göçmenlerini işgal ettikleri yerlere yerleştirmeleri sonucu İrlandalılar İngilizler karşısında sürekli toprak kaybetmeye başlamıştır. İlerleyen süreçlerde İngiliz göçleri yavaşlarsa bile Katoliklerin bölgede tekrar egemen güç olmalarını engellemek amacı ile İngilizler, bu kez de İskoçyalı Protestanların göçünü teşvik etmişlerdir (Bulut ve Koca, 2015: 547).

1541'de İngiltere Kralı VIII. Henry İngiliz parlamentosunda kendini İrlanda kralı ilan ettirmesi ile adada İngiliz egemenliği başlamıştır. Siyasi ve ekonomik egemenliği güçlendirme ve sürdürülmesini sağlamak amacı ile adada yıllarca uygulanan topraktaki ortak mülkiyet görüşü yerini feodal yapı ya da özel mülkiyet uygulamasına bırakmıştır. Bu bağlamda çoğunluğunu Katoliklerin oluşturduğu çiftçi ve köylülerin toprakları ellerinden alınarak İskoçya ve İngiltere'den getirilen Protestan göçmenlere verilmiştir. Bu politika Protestan-Katolik çatışmasını arttırmış ve bunun sonucunda nüfusunun %75'ini Katoliklerin oluşturduğu adanın işlenebilir olan topraklarının %80'i İngiliz kökenli olan büyük toprak sahiplerine geçmiştir (Asılalmaz 2005'ten Akt. Temel, 2018:343).

Bu politikalar gereği var olan gerginlik 1641'de patlayan İrlanda İsyanı'nın kanlı katliamlara neden olmasına meydan vermiştir. Ayaklanma çıkaran Katolikler topraklarına yerleşen ve işgalci gibi gördükleri Protestanlara yıllarca besledikleri intikam duygusu ve mezhep düşmanlığı ile saldırmışlardır. Kısa bir zaman içinde 3000'den fazla sivil Protestan yaşamını yitirmiştir (Özdemir, 2012: 28-29). Bu olay doğal bir şekilde Katolik yerliler ve daha sonra gelen Protestanlar arasında olan gerilimi iyice arttırmıştır. Bu vesile ile bu dönemde Katolik-Protestan şeklinde siyasî hâkimiyet mücadelesi başlamıştır (Şöhret, 2013: 45). İsyan sonucundaki can kayıplarıyla ilgili çok farklı ve abartılı şekilde rakamlar kaynaklarda bulunsa da çok sayıda Protestan'ın öldürüldüğü çok daha fazlasının da hayatlarını kurtarma amacı ile Britanya'ya geri döndüğü bu ayaklanmaya İngilizler sert bir karşılık vermişlerdir. Gerek Cromwell'in yönettiği İngilizlerin katliamları gerek ise Katolik olan ayaklanmacıların yaptığı katliamlar her iki toplumun da hafızasına kazınmış ve birbirlerine olan düşmanlıklarını beslemiştir (Özdemir, 2012: 29).

1690 yılında meydana gelen Boyne Savaşı'nda III. William, II. James'in ordusunu ağır yenilgiye uğratmıştır. Savaş sonunda II James destekçisi olan Fransa'ya kaçmış ve İrlanda'da kesin bir şekilde Protestan Egemenliği başlamıştır. İrlanda'da bulunan Protestanlar bakımından ise William of

Orange'in zaferi adadaki yönetimlerin kesin ilanı olmuştur (Şöhret, 2013: 46). Katoliklerin yenilgiye uğratılmalarından sonra İngilizler adadaki Katolik kültürüne savaş açmış ve Katoliklerin din eğitimi ve ibadetlerini yasaklamışlardır. Yine Katoliklerin oy kullanmalarını, devlet dairelerine girmelerini, hukuk ile ilgili meslek edinimlerini, 5 pounddan değerli at sahibi olmalarını ve silah taşımalarını yasaklamışlardır. İrlanda dilinin kullanılmasına, İrlanda müzik ve edebiyatına yasak getirmişlerdir. Ayrıca ekonomik olarak İrlanda'yı zayıflatarak İngiltere'ye ekonomik olarak muhtaç hale getirmişlerdir. Bu bağlamda kolonileşme sürecinde İrlanda İngiltere'nin ilk kolonisi olmuştur (Özdemir, 2012: 31).

18. yüzyılın sonlarına gelindiğinde Amerikan Devrimi'ni örnek alan İrlandalı yöneticilerin bazıları Katoliklerin Britanya'dan kimi haklar almaları gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Bu reform yanlılarını adadaki fakat yeterli mal varlığı olmayan Protestanlar da desteklemiştir. Amerikan Devrimi esnasında Fransa'ya karşı da savaşta olan Britanya, İngiltere'yi olası bir Fransız işgalinden korumak için İrlandalıları silahlı çağırıştır. 1782'de kurulan İrlanda alayları İngiltere açısından önemli bir silahlı güç haline geldiği için İrlandalıların kimi hak talepleri yerine getirilmeye başlanmıştır (Şöhret, 2013: 46-47). Amerikan kolonilerinin başlattığı bağımsızlık savaşı Grattan ve liberallerin ortaya çıkmasına sebep olurken Fransız ihtilali de Wolfe Tone ve Birleşik İrlandalılar Cemiyeti'ni ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Özdemir, 2012: 32).

18. yüzyılda yaşanan isyanların sonucunda İrlanda'nın koloni (sömürge) statüsü değiştirilmiştir. Bunun sonucunda İngiltere ile İrlanda tek bir devlet haline getirilmiş ve adı "Büyük Britanya ve İrlanda Birleşik Krallığı" biçiminde değiştirilmiştir. 1800 tarihindeki Birlik Yasası (Act of Union) ile Protestan ve Katolik gruplar birleştirilmiştir. Birlik Yasası iki taraf içinde ekonomik gelişim umudu doğurmuş fakat Birlik Yasası'nın zararları İrlanda milliyetçiliğinin en fazla beslendiği konulardan olmuştur (Şöhret, 2013: 48-49). Son yıllar göz önünde bulundurulduğunda, Kuzey İrlanda'daki insanların sınıflandırılmasında gözle görülebilir değişiklikler ortaya çıkmaktadır. Barış Sürecinin başlamasından beri giderek artan bir biçimde Kuzey İrlanda ortak kimliğiyle genelde Britanyalı-İrlandalı milliyetçi ayrımı gözlemlenmektedir (Ertuğral, 2016: 34).

2. IRA (İrlanda Cumhuriyet Ordusu)

1913'te Protestanlar, silahlı örgüt olan Ulster Gönüllü Birliği'ni, Katolikler de aynı yıl İrlanda Gönüllüleri Örgütü'nü kurmuşlardır. Kurulan bu örgüt 1919'da İrlanda Cumhuriyet Ordusu (IRA) ismini almıştır (Bulut ve Koca, 2015: 548). İrlanda Cumhuriyet Ordusu (IRA), İrlanda'daki Britanya yönetimine son vermek amacı ile kurulmuştur. Çünkü Britanya, İrlanda'yı 800 yıldan beri yönetmesi ile birlikte İrlandalıların temel özelliklerini sert uygulamaları ile ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Halk Protestanlaştırıp, dilleri ve konuşmaları yasaklanmaya çalışılmıştır. Buna benzer uygulamalar ile halk usandırılmıştır. 1800 yılındaki Birlik Yasası'ndan sonra, İrlanda Cumhuriyeti düşüncesi ortaya çıkmış ve IRA bu amaç uğruna savaşmıştır (Öncü, 2019: 40). Bu amaç doğrultusunda IRA, Bağımsızlık Savaşı'nın en önemli aktörlerinden biri durumuna gelmiştir. 1919'da ortaya çıkan şiddet olaylarında başta IRA olmak üzere İrlandalı gönüllü güçleri pek çok İngiliz askeri noktasına saldırmış ve bununla birlikte bir kısmı başarılı olan hapishane baskınlarıyla da hapiste bulunan İrlanda milliyetçilerini kurtarmaya çalışmıştır (Özdemir, 2012: 37).

1950'li ve 60'lı yıllarda görece önemli bir ekonomik gelişme yaşanmış fakat Kuzey İrlanda'daki Katolik nüfus bun durumdaki yeterince yararlanamamıştır. Bu sebeple Katolikler arasında işsizlik sorunu ortaya çıkmıştır. Ekonomik sorun aynı zamanda radikalizm ve çatışmayı da beraberinde getirmiştir. Nitekim 1950'lerin sonuna gelindiğinde IRA şiddeti zirveye ulaşmıştır. Ancak bu tarihteki saldırılar, karakol saldırıları gibi küçük çaplı saldırılar olmuş ve bunların çoğu sınırın güneyinden gelen saldırılara dayanmıştır. Bu saldırılar sonucu yaklaşık 16 polis öldürülmüştür. Bunun sonucunda İngiltere ve İrlanda hükümetleri bu eylemlere karşı işbirliği kararı almış ve saldırılar 1962'de kesilmiştir (Şöhret, 2013: 56). 1960'larda ise IRA'da bölünmeler yaşanmıştır. Sinn Fein mücadeleyi siyasi arenada sürdürme kararı almış, Kırsal İrlanda Cumhuriyeti Ordusu (PIRA) ise silahlı mücadeleye devam etme kararı almıştır. Ayrıca Gerçek İrlanda Cumhuriyeti Ordusu (rIRA)'da terör eylemlerine devam etmiştir. Siyasi kanat Sinn Fein çatışmanın sınıf mücadelesi dili

ile halka benimsetilebileceğini düşünmüş, bu düşünce ile PIRA fundamentalist cumhuriyetçiliği yeniden canlandırmayı amaç edinmiştir (Bulut ve Koca, 2015: 548).

3. Mücadeleyi Tetikleyen Unsur: Milliyetçilik

Kelime kökeni olarak incelediğimizde “millet”in Arapça’da “mell” kökünden türetilmiş belirli bir inanç sistemine sahip insan grubunu temsil ettiğini; Latince “millet” kavramının karşılığının “nature/doğa”dan türetilmiş, “nation” olduğunu; Fransızca doğum yeri anlamına geldiğini görmekteyiz. Türkçedeki “ulus”- eski Türkçede “budun”- kavramı sosyal bilimlerde genelde bir organizasyon ve örgütlenme biçimi olarak tanımlanmaktadır (Dinç, 2016). Kellas’a göre ise millet, tarih, kültür ve ortak bağlarla birbirlerine bağlı olduklarını düşünen insanlar tarafından oluşturulan birliktir. Milletler, bir ülke, dil veya din gibi objektif özelliklerin yanı sıra milli bilinçle kendilerini topluma adama duygusu gibi subjektif özelliklere de sahiptirler (Akt. Yıldırım, 2016: 126).

Fransız Devrimi millet ve milliyetçilik kavramlarını ortaya çıkartmıştır. Birçok milli devlet birinci dünya savaşının ardından Avrupa’da kendini göstermiştir. Milliyetçilik kavramı da duygusu da bu şekilde yayılmıştır. Ayrıca milliyetçilik, her şeyden önce bilincimizi şekillendiren, dünyayı adlandırmamıza yardım eden bir söylem; diğer bir ifade ile, toplu kimliklerimizi belirleyen, günlük konuşmalarımızı, tutum ve davranışlarımızı yönlendiren görme, yorumlama ve bir algılama biçimi (Smith, 2013:15) olarak da tanımlanmaktadır. Louis Synder ise, milliyetçiliğin hem bölünmüş ülkelerde birliği sağlamak için bir vasıta olarak kullanıldığını ve hem de bu duruma tezat bir şekilde, milliyetçiliğin ulus devletlerin sınırlarında yaşayan etnik azınlık grupların ayrılmalarına engel olan bir ideoloji olarak etkili olduğunu savunmaktadır. Synder’e göre, devletler milliyetçiliği sömürgeler edinmek ve genişlemek amacı ile kullanılabildiği gibi, bunun yanı sıra ekonomik kalkınma amacıyla gerekli olan politikaları hayata geçirmek için ve sömürge durumunda bulunan halkların özgürlüklerini kazanmak için de etkili olmuştur (Akt. Akıncı, 2014: 133).

Aydınlanma ve sonrasında gelen romantik dönem, iki doktrin doğurmuştur. Bu doktrinlerin ilki, insanların kendi kaderlerini tayin etme hakkına sahip oldukları; ikincisi ise halkların böyle bir hakka sahip olduklarıdır. Buna bağlı olarak da İrlanda halkının, bağımsız bir şekilde yaşama istekleri, kendilerine ait kültürün silinip gitmemesi halk arasında yayılmaya başlamıştır. İnsanların, kendi kaderlerini tayin etme hakları ve millet olma bilinci ile milliyetçilik ideolojisinin ağır basması pek çok ulusun olduğu gibi İrlanda’nın da kaderini tayin edecekti (Sarp, 1998).

4. Yöntem

Çalışmamızda göstergebilimsel analiz, literatür tarama ve amaçlı örnekleme yöntemleri kullanılmıştır. Bu doğrultuda Bloody Sunday (Kanlı Pazar) ve Hunger (Açlık) filmleri analizlere tabi tutulmuştur. İrlandalıların İngilizlere karşı vermiş oldukları özgürlük ve insan hakları mücadelelerine dayanan filmler kullanılmıştır. Farklı zamanlarda çekilen filmler, sağlam kurguları ve gerçekçi anlatımlarıyla izleyiciyi olay örgüsünün içine rahatlıkla çekmektedir. Filmler çalışmanın amacını içinde barındıracak şekilde betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir.

5. Bulgular ve Yorum

Bir milletin, bir toplumun, bu denli bir bağımsızlık ve kimlik mücadelesi vermesinin altında yatan sebeplerden biri de kendine has bir tarihinin ve güçlü bir etnik yapısının olması ile açıklanabilir. İrlanda gibi bu özellikleri genlerinde taşıyan ulusların, mitleri, dini bayramları, özel günleri de onların kimliğini tanımada önemli unsurlardır. Geçmişten günümüze baktığımızda birçok milletin, bu tarz mücadeleleri verdiği ve başka bir milletin egemenliği altına girmeyi reddettiğine sıkça tanıklık etmiş bulunmaktayız. İrlanda’nın tarihini incelediğimizde de, buraya mensup olan halkın bağımsızlıkları için verdikleri savaşların nedenini daha iyi analiz edebiliriz. Keltler İrlandalıların atası olarak kabul edilmekte ve İrlanda Adası’na milattan önce 8.ile 1. yüzyıllar arasında geldikleri düşünülmektedir.

Tarihinde birçok saldırıya ve işgale maruz kalan İrlanda, İngilizlerin onlar üzerinde ki politik emelleri nedeniyle de uzun yıllar rahatsız edilmişlerdir. Bu kadar uzun süre var oldukları

topraklarda bağımsızlıklarını kazanmak ve insanca yaşayabilmek için sıklıkla İngilizlerle savaşmışlardır. Bu savaşların önderliğini üstlenen ve direniş ateşini yakan teşkilat IRA, tüm İrlanda Adası'nın bağımsız bir Cumhuriyet olması için silahlı mücadelelere girişmiştir. Analize tabi tutulan filmlerde de bu konular derinlemesine ele alınmıştır.

5. 1. Bloody Sunday (Kanlı Pazar)

Don Mullanın gerçek olaylardan esinlenerek kaleme aldığı Kanlı Pazar adlı eseri yönetmenliğini ve senaristliğini üstlenen Paul Greengrass tarafından etkileyici bir şekilde sinemaya aktarılmıştır. Filmin tamamına yakını aktüel kamerayla çekildiği için, izleyici kendini ilk dakikadan son dakikaya kadar olay örgüsünün içerisinde bulabilmektedir.

30 Ocak 1972 tarihinde Kuzey İrlanda'nın Derry kentinin Bogside bölgesinde, 26 silahsız sivil haklar protestocununun ve çevredekilerin Britanya Ordusu askerleri tarafından vurulması İrlandaca, Domhnachna Fola veya Bogside Katliamı'nı anlatan Kanlı Pazar (Bloody Sunday) filmi Kuzey İrlanda Sivil Haklar Derneği'nin düzenlediği bir yürüyüş sırasında yaşanan katliamı anlatmaktadır. Londondery şehrinde yaşayan ve bölgenin milletvekilliğini yürüten Ivan Cooper, insanca yaşayabilmek ve halkının haklarını savunabilmek adına barışçıl bir yürüyüş yapacaklarını kamuoyuna duyurur. Yürüyüşün amacı sadece ve sadece barışa hizmet edebilmek olmasına rağmen, İngiliz ordusu bu yürüyüşe izin verilmeyeceğini açıklar. Karşılıklı restleşmelerin ardından Cooper önderliğinde ki İrlandalılar caddeleri doldurmaya başlar. Ivan Cooper, ordunun yasağına karşı barış içinde yürüyeceklerini vurgular. Film içinde de Ivan Cooper'ın sık sık eylemcileri kontrol altında tutmaya çalışması, sükûnetin sağlanması konusunda gayret göstermesi ve barış içinde bu eylemi sürdüreceğini söylemesi görülür.

Diğer taraftan İngiliz ordusuna mensup Paraşüt Alayı birliğinin ve Birinci Tabur'u komuta eden Binbaşı Ford, bu protestoyu Britanya ordusunun Kuzey İrlanda'daki egemenliğini hatırlatmak için bir fırsat olarak kullanır, komandolar kente gelir ve yürüyüşe katılanlardan olabildiğince fazlasını tutuklamak için emir alırlar. Yürüyüş günü her şey Cooper'ın istediği gibi giderken bir grup İrlandalı topluluktan bağımsız olarak hareket etmeye başlar. Cooper onları yürüyüşün amacına uygun olarak hareket ettirmeye çalışsa da başaramaz. Bir anda gerçek silah sesleri duyulmaya başlar ve bir genç yerde kanlar içinde yatmaktadır. Bu hadise işleri çığırından çıkarır. Paraşüt Alayı çocuk, kadın, yaşlı demeden bir katliama imza atmaya başlamıştır.

Sivil Haklar Örgütü'nün, İngiliz hükümetinin Kuzey İrlanda'daki Katolik azınlığa uyguladığı baskılara karşı Derry'deki en geniş katılımlı mitingi düzenlediği o pazar günü, "kanlı" sıfatının gerçek anlamına bürünmeye başladığında, izleyici olarak kendimizi bir kaos ortamının ve kargaşanın içinde buluruz. Filmin son sahnelerinde Paraşüt Alayına bağlı askerlerin yaptıkları katliamdan dolayı büyük cezalar alacağını düşünen seyirci, büyük bir şaşkınlıkla yaşananlara kilitlenir. İngiliz hükümeti tarafından soruşturmacı olarak atanan Başyargıç Lord Widgery askerleri tek tek sorgular. Askerler daha önce aralarında anlatmaları gereken noktaları belirledikleri için Widgery karşısında açık vermezler. Olayı meşru müdafaa olarak göstermeye çalışırlar. Sonuç olarak ordu bu eyleminde haklı bulunur ve hiçbir asker ceza almaz. Üstelik Kraliçe tarafından harekâta katılan subaylara madalya verilir.

Filmin teknik boyutuna odaklanacak olursak kamera sürekli olarak olayların takibini, olaylara çok yakın bir perspektiften sağlar; sürekli olarak olayların içindeymişiz gibidir. Fakat yönetmen, olayların takibinde seyirciyi bir gözlemci konumuna yerleştirirken asla sinematografik bir müdahalede bulunmaz. Farklı ışık ve kompozisyon teknikleri kullanılmamıştır. Kamera, her sahnede aktüel bir biçimde kullanılır. Koşan insanlarla beraber koşar, aralarında konuşan oyuncuların yanında onları dinler. Sinemada hiçbir kamera hareketi "gelişigüzel" tasarlanmaz. Kompozisyon veya ışık tasarımlarında olduğu gibi kamera hareketleri de "nedensellik" ilkesine göre ayarlanır. "Konulu filmde kamera hareketinin temel anahtarı, hareketin bir nedene dayandırılmasıdır" (Brown, 2011:74).

5. 2. Hunger (Açlık)

Yönetmenliğini Steve McQueen'nin yaptığı Hunter, 1981 İrlanda'sını konu edinmektedir. Bu yapıt yönetmenin ilk uzun metrajlı filmi olmasına rağmen otoriterlerde ve izleyicilerde derin etkiler yaratmayı başarmıştır. Yaşanmış olaylardan esinlenerek sinemaya uyarlanması izleyicide ayrı bir

meraka neden olmuştur. Film diyalogsuz sahnelerin hakimiyeti ile başlıyor. Zaten devamında da çok fazla diyaloga şahit olamıyoruz. Filmin tamamına yakını Maze hapishanesinde geçiyor. İlk yarım saate yakın başrol oyuncusu hakkında bir fikir sahibi olamıyorsunuz. İlk sahnede eli yaralı olarak seyirciye sunulan gardiyan mı veya cezaevine yeni getirilen gardiyanlar tarafından çırlıçıplak soyularak sadece bir battaniye ile birlikte hijyen açısından son derece berbat, içerisinde saç sakalı birbirine karışmış bir mahkumun bulunduğu hücreye atılan, kısıtlı olan diyaloglardan 6 yıl ceza aldığı anlaşılan Davey Gillen mi? İşte tamda bu soruların akabinde Almanya’da doğan Michael Fassbender, Bobby Sands karakteriyle, gardiyanlar tarafından yapılan acımasız ve insanlık dışı bir eziyet sahnesi ile karşımıza çıkıyor. Saçı sakalı kesilirken ilkel koyun kırpma makasından farkız olan bir aletle kanlar içerisinde bırakılıyor ve içi leş gibi suyla dolu olan bir küvette vahşi bir şekilde yıkanmaya zorlanıyor. Gardiyanların neden bu şekilde davrandığını düşündüğümüzde aklımıza mahkumların İngiliz hükümeti tarafından ellerinden alınan politik haklarını tekrar kazanabilmek için başlattıkları “battaniye ve yıkanmama” eylemi geliyor. Bu eylemi sonlandırmak için bu kadar acımasız bir şekilde müdahalelerde bulduklarını görüyoruz.

Filmde dikkatimizi çeken başka bir noktada, hapishanede görev yapan gardiyan ve askerlerin psikolojik olarak yıpranmış durumda oldukları, kendi içlerinde çatışmalar yaşadıklarıdır. Özellikle insanlık dışı işkence ve mahkûmların vücutlarının aranması sahnelerinde, bazı görevlilerin ruh halleri yüzlerine ve davranışlarına yansımaktadır. Yapılanların yanı sıra işkenceci gardiyanlardan birinin huzurevindeki annesini ziyaretinde kanlı bir suikasta uğraması, IRA’nın üyelerine yapılan eziyetlere kayıtsız kalmadığını izleyiciye bir mesaj olarak sunmaktadır.

Filmin en can alıcı sahnelerinden biri, hayatı hep mücadele ile geçmiş, tüm hayali Birleşik İrlanda’yı gerçekleştirmek olan Bobby Sands’ın son çare olarak vücudunu silah olarak kullanmak istemesidir. Bu düşüncesini hayata geçirmek ve tüm dünyaya duyurabilmek için, dost ve müttefik olarak gördüğü Rahip Don ile paylaşıp destek ister. Çok uzun süren bu konuşma izleyiciye plan sekans ve karşılıklı diyalog olarak sunulur. Çok uzun bir sahne olmasına rağmen diyaloglar büyük ilgi ile takip edilir. Sands Don’a amacının asla bir efsane olarak görülme olmadığı, tek isteğinin İrlandalıların özgür ve insanca yaşayabilmeleri olduğunu vurgular. Don Sands’ı bu fikrinden vazgeçirmeye çalışsa da başarılı olamaz.

Don ile olan diyalogu Sands’ın filmde ki son sözlerini içerir. Daha sonra gündün güne eriyen, vücudu yara bere içinde kalan, tüm benliğiyle direnen bir Sands’ı görüyoruz. Bu efsanevi direniş 66. gün sona erer ve Sands hayata gözlerini yumar. Kendinden sonra liderliğini yaptığı arkadaşları bu direnişi 7 ay daha sürdürür ve 9 kişi daha canını bu mücadele için verir. Tüm bu eylemler sırasında 16 gardiyan öldürülür. Filmin sonunda yazılı olarak verilen bilgilerden Sands ve arkadaşlarının bir nebze de olsa başarıya ulaşabildiklerini, İngiliz hükümetinin yaşananlardan sonra, hiçbir statü gözetmeksizin tüm mahkûmların taleplerini kabul ettiklerini öğreniriz.

Sonuç ve Değerlendirme

Verdikleri ulusal bağımsızlık mücadelesi sonucu bağımsızlığını kazanmayı başaran İrlanda, milliyetçi ideoloji bir yana Eoghan’ın da dediği gibi her milletin kendi kaderini tayin etme hakkına sahip olma durumuna göre ortaya koyduğu reaksiyon sonucu bağımsız bir cumhuriyet olmuştur. Savaşın tarihsel sürecine inerek ortaya koyduğumuz araştırma bize şunu gösterir ki bu mücadelenin sebebinin inanç kaynaklı olmadığını; emperyalist güçlerin ortaya koyduğu tavır sonucu gerçekleştiğini görürüz. Daha önce de söylediğimiz gibi tek derdi tarihte yaşananları olduğu gibi aktarma suretiyle çekilmeyen ve belgesel türünden ayrılan sinema filmleri, bazı zamanlar belge niteliği taşıyabileceği gibi belli bir kesimin düşüncelerinin aynası da olabilmektedir.

Bruce Kavin’in “Film bir düştür, peki ama kimin?” sözü burada, film yönetmenlerinin olaylara karşı koyduğu tavrı filmler ile gösterebileceklerini anlatır. Film yönetmenleri, gerçeği saptırmadan olayları anlatmalıdır. Fakat filmleri için kurdukları düş, yani biçimleri, onların tavrıdır. Riddley Scott’a göre, olabilecek her şeyden bir film yapılabilir fakat önemli olan, yönetmenin bunu ne şekilde anlattığıdır. Bu iki filmde de gördüğümüz üzere, olayların çarpıcı bir dille anlatımı, onların bu olaylara karşı hissettiklerinin ne olduğunu anlamamızı sağlar.

Bu filmlerde de yoğunlaşılan durum, verilen mücadelelerin temelinde yatan unsurun inançların çekişmesi olmadığıdır. Hem Bloody Sunday hem de Hunger filminde, gösterilmeye çalışılan aslında bir halkın mücadelesinin altında yatan sebeplerin, bizlere yansıtılanlar olmadığıdır. Bu çalışmada da aynı bu iki filmin yönetmeni gibi açıklamaya çalıştığımız durum estir. Sebebi her ne olursa olsun, savaşı masum göstermek elbette olumlu karşılanabilecek bir durum değildir. Fakat bu çalışmada odaklanılan unsurlar, savaşı ve örgütlenmeyi meşrulaştırmak değil; sebeplerini ve dürtülerini ortaya koyup filmlerle de bu dürtüleri pekiştirmektedir.

Kaynakça

- Akıncı, A. (2014), Milliyetçilik Kuramları, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 15(1), 131-150.
- Bulut, E. & Koca, M. (2015), İrlanda'da Terör, *Journal of International Social Research*, 8(37), 545-556.
- Brown, B. (2011), *Sinematografi Kuram ve Uygulama*, Çev. Selçuk Taylaner, İstanbul: Hil Yayınları.
- Dinç, A. (2016), "Millet ve Milliyetçiliğin Doğuşu Üzerine Kuramsal Yaklaşımlar". <http://www.sorgulamazamani.com/tr/makale/yazdir/276/>, Erişim Tarihi: 20.01.2021.
- Ertuğral, Y. (2016), Britanya'nın İç Jeopolitik Sorunu İrlanda 'IRA': Belfast "Hayırlı Cuma" Anlaşması Ardından Devam Eden IRA'nın Varlığı, *EURO Politika*, Sy. 2, 34-41.
- Greengrass, P. (2002), *Bloody Sunday Film*, UK, Granada Television.
- Mcqueen, S. (2008), *Hunger (Film)*, UK, Film 4, Channel Four Film, IrelandScreen.
- Öncü, Ç. (2019), Kuzey İrlanda Sorunu: Etnik Milliyetçilik ve Kimlik, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Malatya.
- Özdemir, Ö. B. (2012), Avrupa'da Milliyetçi Ayrılıkçı Hareketler: IRA ve ETA Örnekleri, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- Sarp, E. (1998), "İngiliz Emperyalizmi ve İrlanda Ulusal Kurtuluş Savaşı". <https://gelenek.org/ingiliz-emperyalizmi-ve-irlanda-ulusal-kurtulus-savasi/>, Erişim Tarihi: 25.01.2021.
- Smith, A. (2013), *Milliyetçilik*, Çev. Ümit Hüsrev Yolsal, Ankara: Atıf Yayınları.
- Şöhret, M. (2013), Etno-Dinsel Milliyetçilik Bağlamında İrlanda Sorunu, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 39-76.
- Yıldırım, E. (2016), Millet ve Milliyetçiliğe Dair Kavramlar ve Sınıflandırmaların Ötesinde: Yeni Bir Model Önerisi, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 12(28), 123-141.

Extended Abstract

Aim and Scope

The Irish-England problem, whose history dates back to the 1600s and caused many deaths, has led to the emergence of an effective organization such as the IRA (Irish Republican Army) on the world political scene, and these events have been the subject of the big screen many times. Important directors of the cinema world such as Ken Loach, Paul Greengrass and Jim Sheridan sometimes talk about this issue and what happened with a harsh political discourse; sometimes they described it by drawing a sad portrait. As it is known, it is seen that the movies shot by feeding on the events sometimes shed light on history. However, the most important feature that distinguishes the films that do not worry about only investigating an event and revealing the truth from documentaries is that their scripts are fictional texts. We analyzed the way events were handled.

Methods

In this study, the reasons of the Irish National War of Independence, historical development and Bloody Sunday (2002) and Hunger (2008) films, which centered on these historical events, were analyzed using historical research and content analysis methods. In addition to the literature review of the study, war, civil war, ideologies of nationalism, struggle for freedom and independence, etc. are chosen through films selected with purposeful sampling. It is based on the inferences obtained through the features. These representations were examined through descriptive analysis. Thus, the

reasons of the historical struggle, the development of the events and the factors affecting the process were examined in the films.

Findings

Bloody Sunday and Hunger films provide clues to examine the events of the period due to their historical document characteristics and the fact that the events are handled strikingly and realistically. The Bloody Sunday movie showed that the British Government's intervention against the march of organizations promoting civil rights in Northern Ireland was due to the British Government's desire to make their presence felt in Ireland and the methods they used to break the resistance. Looking at the movie Hunger, it turns out that the events experienced by Bobby Sands, one of the important names of the struggle, in prison and the thought that feeds her in this struggle of Sands is again a search for independence.

Conclusion

The focus of these films is that the underlying element of the struggles is not the conflict of beliefs. In both Bloody Sunday and Hunger, what is tried to be shown is that the underlying causes of a people's struggle are not what is projected onto us. Whatever the reason may be, showing the war as innocent is certainly not a favorable situation. However, the focus of this study is not to legitimize war and organization; to reveal the reasons and impulses and to reinforce these impulses with films.